

XI Col·loqui Internacional d'Estudis

TRANSPIRINENCS

Els pobles abandonats als Pirineus: causes i conseqüències

La Seu d'Urgell, 4, 5 i 6 d'octubre de 2019
Sala de la Immaculada (C/ del Carne, 9)

Divendres 4 d'octubre

17.00 h - Acreditació i recollida de la documentació

18.00 h - Inauguració:

Àmbit 1: Els processos de despoblament

18.30 h - Ponència Àmbit 1: “ Els poblament pirinenc: dinàmiques i perspectives de futur” a càrrec de **Joan Ganau i Casas** (Universitat de Lleida)

19.45 h - Presentació del projecte “Pobles abandonats. Una herència universal per al coneixement i desenvolupament del territori”, a càrrec de M.Carme Jiménez Fernández (Institut Ramon Muntaner) i Òscar Jané Checa (Universitat Autònoma de Barcelona), a càrrec de **M.Carme Jiménez Fernández** (Institut Ramon Muntaner) i **Òscar Jané Checa** (Universitat Autònoma de Barcelona)

20.30 h - Sopar fred

21.30 h - Racó dels documentals /9ª Mostra de Cinema Etnogràfic de Catalunya:

- *Pueblos fantasmas* Dir. José María Cuesta. Real. Jean Jimenez (2002). 54 min .
Documental sobre la despoblació a la comarca del Sobrarb (Aragó) editat per SCPAM
Université de Toulouse II-Le Mirail.

Presentació a càrrec de **José María Cuesta** (Université de Toulouse-Le Mirail)

- *Pastura basca, ahir i avui*. Documental Produït per la Productora Morgancrea per al San Telmo Museoa/Museu de Sant Telmo, 2019 (8').

Transhumància de la comarca guipuscoana de Goierri a la serralada d'Aizkorri, (entre Guipúscoa i Àlaba), a la serralada d'Aralar i a Urbasa (Navarra).

Presentació a càrrec de **Xabier Kerexeta Erro** (tècnic superior d'etnografia a la Diputació Foral de Guipúscoa / goi mailako etnografoa Gipuzkoako Foru Aldundian).

- *Alt Pirineu: història sense futur*. Dir Joan Salvat, programa Trenta Minuts de TV3 1988 (31').
Històric documental sobre els problemes de despoblament a Bescaran (Alt Urgell)

- *Camí d'Àrreu* . Dir. Aleix Gallardet (2019), 12 min. Documental sobre el poble d'àrreu (Pallars Sobirà) produït pel Consell Cultural de les Valls d'Àneu, amb el suport de l'Ajuntament de l'Alt Àneu i la Diputació de Lleida. Direcció i realització d'Aleix Gallardet i guió de l'escriptora Raquel Pícolo.

Presentació a càrrec d'**Aleix Gallardet** (Consell Cultural de les Valls d'Àneu)

Dissabte 5 d'octubre

09.45 h - Acreditació i recollida de la documentació

Comunicacions Àmbit 1

10.00 h. “Pobles abandonats per sobre els 2000 m.? El despoblat de Casesnoves o Casanoves de Taulí”. Ermengol Gassiot Ballbè, David Garcia Casas, David Rodríguez Antón, Laura Obea Gómez, Niccolò Mazzucco, Sabina Lapedra Grau, Sara Díaz Bonilla, Guillem Salvador Baiges (Grup d'Arqueologia de l'Alta Muntanya, Departament de Prehistòria-Universitat Autònoma de

Barcelona i Institució Milà i Fontanals-CSIC. Presentació a càrrec de **David Garcia Casas** (Grup d'Arqueologia de l'Alta Muntanya, Departament de Prehistòria, Universitat Autònoma de Barcelona)

10.10 h - "Evolució del poblament en una parròquia de jurisdicció monàstica. El cas de Sant Vicenç dels Torrents (s. X – XV)". **Climent Miró i Tuset** (Universitat de Barcelona, IECAU-Institut d'Estudis Comarcals de l'Alt Urgell)

10.20 h - "L'abandonament d'uns antics assentaments: monestirs del Comtat de la Ribagorça. Una primera aproximació". **Carles Barrull Perna** (CERIB-Centre d'Estudis Ribagorçans)

10.30 h - "Fam, pesta, guerra i mort. Crisi demogràfica a la Seu d'Urgell durant la baixa edat Mitjana". **Carles Gascón Chopo** (IECAU-Institut d'Estudis Comarcals de l'Alt Urgell)

10.40 h - "El paper de la immigració francesa en la demografia dels Pirineus als segles XVI i XVII". **Alexandra Capdevila Muntadas** (Facultat Antoni Gaudí d'Història, Arqueologia i Arts cristianes)

10.50 h - "L'evolució demogràfica de la Vall de Cabó i rodalia durant la segona meitat del segle XIX: l'inici del procés de contracció demogràfica contemporani". **Daniel Fité i Erill** (IECAU-Institut d'Estudis Comarcals de l'Alt Urgell; SCGHSVN-Societat Catalana de Genealogia, Heràldica, Sigil·lografia, Vexil·logia i Nobiliària)

11.00 h - "Les transformacions del paisatge des dels despoblaments tradicionals de Sobrarbe i Ribagorça fins a les grans obres hidràuliques, detonants d'un despoblament forçat". **Josefina Roma Riu** (Universitat de Barcelona, Grup d'Estudis Etnopoètics - Societat Catalana de Llengua i Literatura, Instituto Aragonés de Antropología, Centro de Estudios del Sobrarbe, Centre d'Estudis Ribagorçans)

11.10 - "Més enllà dels números. La complexitat dels processos migratoris contemporanis a l'Alt Pirineu". **Oriol Beltran Costa** (Departament d'Antropologia Social, Universitat de Barcelona)

11.20 - "El canvi cultural com a alteració del entre comunitat i espai". **Jordi Suïls Subirà** (Universitat de Lleida, CERIB- Centres d'Estudis Ribagorçans)

11.30 h - Pausa-cafè

Àmbit 2: Realitats i conseqüències

12.00 h - Ponència Àmbit 2 : "Repercussions del despoblament sobre el medi. Estudi de cas de la Cerdanya i l'Alt Urgell" a càrrec de **Joan Manel Soriano** (Universitat Autònoma de Barcelona)

Comunicacions Àmbit 2

12.45 h - "Aproximació als nuclis despoblats de Cerdanya". **Oriol Mercadal Fernández** (†; Director del Museu Cerdà de Puigcerdà, Institut d'Estudis Ceretans, Grup de Recerca de Cerdanya) , **Sara Aliaga Rodrigo** (Tècnica de patrimoni del Consell Comarcal de la Cerdanya, Institut d'Estudis Ceretans, Grup de Recerca de Cerdanya) , **Martí Solé Irla** (Grup de Recerca de Cerdanya)

12.55 h - "Els pobles abandonats de la Vall d'Àger i el Montsec". **Francesc Fité i Llevot i Cristina Masvidal Fernández** (Fundació Arnau Mir de Tost).

13.05 h - “Banyeres, la Vall de la Vansa”. **Nerea Timoneda, Marçal Pradas, Lucía Campos i Paula Jardí**. (Universitat Autònoma de Barcelona)

13.15 h - “Un poble abandonat, les vicissituds de Senyús”. **Judit Brià Picó i Ana Lua Cousilles** (Universitat Autònoma de Barcelona)

13.25 h - “Ogassa, de l’esplendor miner al despoblament”. **Núria Camps Casals** (Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya, Centre d’Estudis Comarcals del Ripollès)

13.35 - “Hacia la desaparición del modelo vasco pastoril de poblamiento permanente estacional”. **Xabier Kerexeta Erro** (tècnic superior d’etnografia de la Diputació Foral de Gipuzcoa/goi mailako etnografoa Gipuzkoako Foru Aldundian).

13.45 h - “On són els antics camins? Algunes conseqüències de la despoblació al Pirineu: el cas del municipi de Cava (Alt Urgell)”. **Carlos Guàrdia Carbonell** (Universitat de Barcelona, IECAU-Institut d’Estudis Comarcals de l’Alt Urgell)

13.55 h - “Consideracions sobre l’evolució del despoblament a la Val d’Aran: el cas del terçó de Quàte Locs”. **Joan-Ramon González Pérez i Maria José Atienza Averós** (Associació d’Amics de la Seu Vella de Lleida)

14.05 h - “El despoblat de Gramenet de Beranui i la Masia del Batlle”. **Guillem Civit Vidal** (Universitat de Barcelona)

14.30 h – Dinar

Presentació de pòsters

16.00 h - “Saraís, un poble abandonat a les portes de La Vall de Boí”. **Arnau Navarro López del Castillo** (CERIB-Centre d’Estudis Ribagorçans; Universitat Autònoma de Barcelona).

16.10 h - “La indústria del carbó i el despoblament al Prepirineu: el cas de Talaixà (Alta Garrotxa)”. **Arnau Brosa Planella** (PEHOC-Patronat d’Estudis Històrics d’Olot i Comarca; Universitat Autònoma de Barcelona) i **Núria Martínez Jiménez** (Centre d’Estudis Mierencs; Universitat Autònoma de Barcelona)

Continuació comunicacions Àmbit 2

16.20 h - “Sant Salvador de la Vedella”. **Josep Ramon López Asensio** (Àmbit de Recerques del Berguedà)

16.30 h - “La despoblació als Aspres del Montsec (Ribagorça, Llitera i Noguera). 60 anys després de la inauguració de la presa de Canelles”, **Helena Sistac Garcia** (Universitat Autònoma de Barcelona) i **Ramon Sistac Vicén** (Universitat de Lleida; Institut d’Estudis Catalans; CERIB-Centre d’Estudis Ribagorçans)

16.40 h - “El conflicte de l’enclavament de Les Rovires de Baix (Les Llosses)”. **Antoni Llagostera** (Centre d’Estudis Comarcals del Ripollès)

16.50 h - “La Consolació: una colònia minera abandonada”. **Rosa Serra Rotés** (Àmbit de Recerques del Berguedà)

17.00 h - “Despoblament rural i creixement urbanístic: la Seu d’Urgell al tercer quart del segle XX”, **Lluís Obiols Perearnau i Meritxell Rodríguez Cadena** (IECAU-Institut d’Estudis Comarcals de l’Alt Urgell)

Àmbit 3. Estat de la qüestió i perspectives de futur

17.10 h - Taula rodona, amb els parlaments de:

- **Joan Obiols i Puigpinós** (llicenciat en història, mestre de català, professor i tècnic de turisme rural i escriptor)
- **Patricia Español Espurz** (tècnica de cultura a la Comarca del Sobrarbe- directora de Espiello. Festival Internacional de Documental Etnográfico de Sobrarbe)
- **Saül Garreta Puig** (arquitecte, Cooperativa Revivre Solanell)

Modera: **Oliver Vergés Pons** (historiador i editor, Universitat de Barcelona, IECAU-Institut d’estudis Comarcals de l’Alt Urgell)

18.25 h. - Pausa

Comunicacions Àmbit 3

18.30 h- “La integració dels processos de despoblament al Pirineu en el pla d’estudis del Grau d’Arqueologia de la UAB”. **Núria Martínez Jiménez, Arnau Navarro López del Castillo, Arnau Brosa Planella i Òscar Jané Checa** (Universitat Autònoma de Barcelona)

18.40 h- “De muntanyes maleïdes a muntanyes de postal: canvis en el paisatge pirinenc i en la seva percepció”. **Judit Gil Farrero** (Centre d’Història de la Ciència de la Universitat Autònoma de Barcelona-CEHIC-UAB)

18.50 h - “Pobles pessebre: de l’abandonament a les representacions contemporànies de la ruralitat”. **Camila del Màrmol Cartañá** (Universitat de Barcelona)

19.00 h - “El despoblament al Cap de Creus. La Vall de Santa Creu com a exemple i les possibilitats de les postals com a font documental”. **David Moré Aguirre** (Centre d’Estudis Tossencs)

19.10 h - “Abandonament o desequilibri territorial” **Antoni Pol i Solé** (Societat Andorrana de Ciències)

19.20 h - “Compensar el despoblament a l’Alt Pirineu i l’Aran” **Amadeu Gallart** (economista) i **Sol Gasch** (historiadora) (grup d'opinió APIA -Alt Pirineu i Aran)

19.30 h - “El despoblament versus creixement de segones residències: el cas de la Vall de Camprodon”. **Ester Noguer i Juncà i Clara Pedrosa Hernández** (Centre d’Estudis Comarcals del Ripollès)

19.40 h - “Les runes i l’abandonament: entre la patrimonialització turística i la invisibilització. Els casos de Peguera (Berguedà) i Bonabé (Pallars Sobirà)”. **Ferran Pons Raga** (Ph.D Candidate. Department of Anthropology. McGill University, Montréal, QC- Institut Català d’Antropologia).

19.50 h - “La gestió d’incendis forestals pot reactivar el territori?. Democratització de les estratègies de prevenció d’incendis” Laura Camprubí (el Risell), Gonzalo Gamboa (ICTA), Iago Otero (ICTA), Concepción Bueno (ICTA), Helena Ballart (Fundació Pau Costa), Guillem Canaleta (Fundació Pau Costa), Etel Arilla (GRAF – Bombers), Gemma Tolosa (el Risell)(el

Risell-ICTA- Fundació Pau Costa, GRAF-Bombers). Presentació a càrrec de **Gonzalo Gamboa** i **Gemma Tolosa**.

20.00 h - “Cronologia del despoblament al Pirineu català”. **Jordi Pasques Canut** (excursionista, IECAU-Institut d’Estudis Comarcals de l’Alt Urgell)

20.10 h - “Aquí descansa”. La memòria, allà al clos del cementeri, de qui no va marxar”. **Jordi Pasques Canut** (excursionista, IECAU-Institut d’Estudis Comarcals de l’Alt Urgell)

20.20 h - Debat-conclusions

20.45 h - Cloenda

21.00 h - Sopar fred

22.00 h- Presentació de llibres:

- *Mapa dels termes tradicionals de: l’Alta Ribagorça, la Val d’Aran, Pallars Sobirà, Alt Urgell i Cerdanya*, a càrrec de **Jesús Burgueño Rivero** (Universitat de Lleida), editat per la Fundació del Món Rural i l’Institut per al Desenvolupament de l’Alt Pirineu i l’Aran.

- *Viatge universal pel Pirineu. Si la muntanya fos el món” . Per terres de...El Principat d’Andorra (Volum 1), L’Alta Cerdanya (Volum 2), La Baixa Cerdanya (Volum 3), L’Alt Ripollès, l’Alt Berguedà, l’Alt Solsonès i l’Alta Noguera (Volum 4), El Pallars Jussà (Volum 5), El Pallars Sobirà (Volum 6), L’Alta Ribagorça (volum 7)*, de **Joan Obiols i Puigpinós**, editat per Editorial Andorra i Edicions Salòria.

- *A peu pels camins del cançoner*: Vol. I: Cançons de les Valls d’Àneu (1999), Vol. II: Cançons del Cadí, El Moixerò i el Pedraforca (2000) Vol. III: Cançons del Ripollès i La Garrotxa (2006) Vol. IV: Les Cobles del Peïrot; Vol. V: La Mare de Déu en 100 cançons tradicionals del Pirineu (2014) Vol. VI: Cançons del Pallars Sobirà: (2008) Vol. VII: Cançons de l’Alt Urgell (2010) Vol. VIII: El Gall Negre (2014) Vol. IX: Cançons del Pallars Jussà (2018) Vol. X: Cançons de l’Alta Ribagorça i la Ribagorça Oriental (2019). Presentació a càrrec d’**Artur Blasco i Giné**, editat per la Fundació Artur Blasco

- Revista *Interpontes* núm V. Presentació a càrrec de **Lluís Obiols i Perearnau**, editada per l’IECAU -Institut d’Estudis Comarcals de l’Alt Urgell i Edicions Salòria

Diumenge 6 d’octubre

9.00 h - Visita guiada als despoblats de Nabiners i la Freita, a càrrec de **Carles Gascón Chopo** (IECAU-Institut d’Estudis Comarcals de l’Alt Urgell)

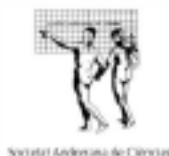
14.00 h - Dinar de comiat al Pontet d’Arfa

Activitat complementària: Sala Sant Domènec (C/Sant Domènec, 7)

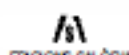
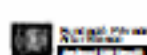
Exposició: “Fons Fotogràfic Josep M. Esclusa. Una mirada al passat” organitzada per l’Arxiu comarcal de l’Alt Urgell-Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya amb la col·laboració del Consell Comarcal de l’Alt Urgell, l’Ajuntament de la Seu d’Urgell, l’IECAU-Institut d’Estudis Comarcals de l’Alt Urgell, l’Espai Ermengol, la Cooperativa del Cadí i Social Trends.

Divendres, de 17 a 21 h; dissabte d’ 11 a 14 i de 17 a 21 h.

Organització / Organización / Organización / Antolakuntza / Organisation :

Col·labora/ Col·laboren / Colabora / Laguntza ileak / Avec la collaboration de :

**Amb el suport de / Damb eth supòrt de / Con el apoyo de /
Honako ha uen babesarekin / Avec la participation de :**

**Secretaria del Col·loqui / Secretaria deth Col·loqui / Secretaria del Coloquio /
Solasaldiaaren Idazkaritza / Secrétariat du Colloque :**

Patronat format per:

Mas de la Coixa, Rotonda Eix de l'Ebre, s/n.
43770 Móra la Nova Tarragona
Tel: 977 401 757
a/e: transpirinencs@imu.org

per a més informació: www.imu.cat

XI Col·loqui Internacional d'Estudis
TRANSPIRINENCS 2019